

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

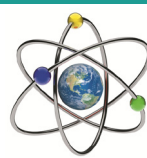
№10(1)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 582 sahifa,
2-oktyabr, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ashurov Ramzidin Ramazonovich – Psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (Phd), dotsent

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Karimova E.G. – Sotsiologiya fanlari nomzodi, dotsent
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Raxmonova Z. A. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ashurov Ramzidin Ramazonovich – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers "Yangi O'zbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Rakhmonova Z.A. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №136361

MUNDARIJA

Raqamli oliy ta'lim boshqaruvida kommunikativ kreativlikni rivojlantirishning tashkiliy pedagogik mexanizmi	10
Mamatova Xilola Muxiddinovna	
Ta'lim jarayonida sun'iy intellektdan foydalanishning ijobiy va salbiy jihatlari: tizimli tahlil va strategik yondashuvlar	14
Zamira Nishanova	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda muloqot va ijodiy faoliyat orqali o'zini namoyon etish ko'nikmalarini shakllantirish	17
Abdug'afforova Navbahoroy Botirjon qizi	
Raqamli sivilizatsiya davrida oliy ta'limda axborot-analitik kompetensiyani shakllantirishning nazariy-pedagogik asoslari	22
Oybek Davlatov	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirishda o'yin texnologiyalarining ahamiyati	27
Bekmuhammedova Muhliisa Abdusattarovna	
Jaloliddin Rumiy asarlarida komil inson va shaxsiy kamolot masalalari	33
Qodirova Madina Odiljon qizi	
Interfaol ta'lim texnologiyalari asosida o'quvchilarning ijodiy va tanqidiy fikrlash kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlari	37
Ergasheva Shaxnoza Baxtiyor qizi	
Rhythmic Gymnastics: a Harmony of Art and Sport	42
Hurshida Murzoyeva	
Sport to'garaklari mashg'ulotlarining talaba-yoshlar jismoniy rivojlanishiga ta'siri	46
Jabborova Sevara Asroqul qizi	
Inklyuziv ta'lim sub'yektlari hamkorligini boshqarishning innovatsion pedagogik mexanizmlari	51
Kuranboyeva Ozoda Xakimovna	
Maktabdan tashqari ta'lim muhitining o'quvchilar ijtimoiy-emotsional rivojlanishiga ta'sir etuvchi pedagogik omillari	57
Mexriniso Nosirova	
Yangi O'zbekistonda maktabgacha va maktab ta'limi tizimi uchun zamonaviy pedagog kadrlar tayyorlashning rivojlanish istiqbollari	61
Sodiqova Yulduzxon Maxamat qizi	
Integrating Culture in Language Teaching and Developing Intercultural Tolerance: Pedagogical Approaches and Classroom Implications	65
Tairova Ruzakhon Umidbek qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida darsga ijobiy munosabatlarni shakllantirish va rivojlantirish texnologiyalari	71
Tursunbayeva Yulduz	
Sun'iy intellekt asosidagi adaptiv ta'lim muhitining pedagogik-psixologik nazariy asoslari	75
Xakimov Utkirbek Ilhomjon o'g'li	
O'zbek xalq cholg'ulari orkestri ijrochiligi san'atining rivojlanish tarixi va uning pedagogik ta'limdagi o'rni ...	79
Miskinova Sabina Ziyadxon qizi	
Преодоление узбекско-русской лингвокультурной интерференции при текstopорождении студентов-филологов: методический аспект	85
Тахирова Маъсуда Абдужаббор кизи	
Инновационные методы преподавания русского языка в вузах Узбекистана: развитие коммуникативной и речевой компетенции учащихся	91
Шокаримова Камола Абдуллаевна	

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida yumshoq ko'nikmalarni shakllantirishning nazariy-metodologik asoslari....	98
Yakubjonov Xasan Qahramonovich	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ilmiy-ijodiy kompetensiyalarini rivojlantirish texnologiyalari	103
Umarov Xusniddin Egamboyevich	
Sport maktabi o'quvchilarida yengil atletika intervalli mashg'ulotlari yordamida chidamlilikni oshirish	107
Shuxrat Xudoyberdiyev Mamayusupovich, Abduqahhorov Nuriddin Xabibulloyevich	
O'zbek va jahon adabiyoti matnlarini qiyosiy tahlil qilishda sun'iy intellekt va kompyuter lingvistikasining o'rni	112
Sodikova Makhliyo	
Milliy va umuminsoniy qadriyatlarga asoslangan harbiy tarbiya metodlari	117
A'zamov Inom Salimjonovich	
Boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining inklyuziv ta'lim sharoitida o'quvchilar bilan ishlashda STEAM yondashuvidan foydalanish metodikasini takomillashtirish	121
Abidjanova Vasila To'likinovna	
Kommunikativ topshiriqlar asosida ingliz tilida gapirish ko'nikmasini rivojlantirishning metodik imkoniyatlari	129
Prenova Gulsara Barlikbayevna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining pedagogik nutqiy kompetentligini rivojlantirishning nazariy asoslari	134
Meyliqulova Manzura Abdullayevna	
Kasbiy ta'lim sifatini boshqarishda sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish	138
Ne'matova Zarina Furqat qizi	
Kimyoning asosiy tushuncha va qonunlarini aksiomatik asosda talqin qilishning ilmiy-pedagogik ahamiyati	141
Kamolova Nargiza Ibragimovna	
Моделирование процесса формирования патриотизма у курсантов на основе культурного наследия казахской и узбекской интеллигенции	147
Малдыбаев Куандик Бекбауович	
Bo'lajak tarjimonlarda mumtoz asarlardagi leksik-frazeologik birliklarni tarjima qilish kompetensiyasini shakllantirish ("Firdavs ul-iqbol" asari misolida)	152
Borasulova Dilnoza Dilmurodjon qizi	
WHY I+1 is Not the ZPD: Reassessing Input-Based and Sociocultural Accounts of EFL Development	155
Sattarova Zulxumor Nodirbek kizi	
Лингвометодическая компетенция учителя русского языка: генезис понятия и структура в современной педагогической науке	159
Икрамова Мунира Маруфжановна	
Kasbiy axloq va pedagogik madaniyat masalasini tadqiq etishda ilmiy tadqiqot metodlarining o'rni va vazifalari	163
Kazakov Shavkat Norgobilovich	
Kichik maktab yoshidagi bolalar nutq faoliyatida ijtimoiy muhitning psixologik roli	168
Shadiyev Feruz Djaxonovich	
Intellektida nuqsoni bo'lgan kichik maktab yoshidagi o'quvchilarning so'z boyligini boyitishda o'yin texnologiyasidan foydalanish	173
Xolmuxamedova Zilola Azimovna	
PIRLS xalqaro baholash dasturida matn bilan ishlashning asosiy turlari va ularni boshlang'ich ta'limda qo'llash metodikasi	178
Yusupova Gulshiraxan Zinatdinovna	
Ona tili ta'limida sun'iy intellekt vositalaridan foydalanish orqali o'qituvchilarning kasbiy mahoratini oshirish	183
Toshmatova Yulduz Olloqulovna	
Kompetentlikka asoslangan ta'limda pedagogning kasbiy madaniyatining o'rni	190
Xojamov Ilhomjon Rahmonaliyevich	

Boshlang'ich ta'limda darslik va o'quv lug'atlari integratsiyasi asosida o'quvchilarning lingvistik-kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish	195
Ergasheva Tuyg'unoy Shavkatjon qizi	
Bo'lajak musiqa ta'limi o'qituvchilarining raqamli-pedagogik kompetensiyasini rivojlantirishning integrativ-metodik modelini takomillashtirish	201
Ataboyeva Muxlisa Azimjon qizi	
Raqamli ta'lim nazariyasi va metodikasi asosida oliy ta'lim pedagoglarining kasbiy faoliyatini takomillashtirish.....	209
Choriyeva Lobar Fayzullo qizi, Safarov Azamat Rasul o'g'li	
Inklyuziv ta'limda o'quvchilarning individual ehtiyojlarini aniqlash va ularga mos pedagogik yondashuvlarni tashkil etish	214
Avazova Ozoda Ashurali qizi	
Integrativ yondashuv asosida talabalarning kreativ faoliyatini rivojlantirishning pedagogik texnologiyalari ...	219
Abdusabirova Laylo Azizjon qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining imloviy savodxonligini oshirish usullari	224
Ashurova Zilolaxon Baxodir qizi	
Boshlang'ich ta'limda Jeopardylabs platformasi asosidagi o'yin-topshiriqlarnig dars samaradorligidagi ahamiyati.....	229
Atayeva Baxrinisa Abduvaxidovna	
Tasviriy san'at talabalarida perseptiv qobiliyatlarni rivojlantirishning pedagogik-psixologik asoslari	233
Bazarova Muyassarxon Maxamadyusubovna	
What Trainee English Teachers Notice in AI-Generated Assessment Tools: Fault Detection in Two Tesol Cohorts	238
Dildora Kdirbayeva	
Zamonaviy didaktik vositalar asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kometensiyasini rivojlantirish mexanizmi.....	246
Ergasheva Ma'mura Suyunovna	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida "Ilk qadam" milliy o'quv dasturi asosida bolalarning har tomonlama rivojlanishini ta'minlashning pedagogik asoslari.....	250
Ergasheva Umrinisso Komilovna	
Aqli zaif bolalarda kommunikativ ko'nikmalarni shakllantirishning diagnostik mezonlari va ko'rsatkichlari ...	254
Hamraqulova Durdona Dilshod qizi	
Parent Preparation for Meaningful Participation in Inclusive Education.....	258
Muazzam Bakhtierovna Abdurakhmanova	
Oliy ta'limning nofilologik yo'nalishlarida til ta'limi darsliklari mazmunini bosqichma-bosqich loyihalash	262
Muxamedova Muhlisa Avazjon qizi	
Interyer dizayn ta'limida sun'iy intellekt: bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyasini shakllantirish metodikasi.....	268
Rustamov Kamoliddin Ziyodulla o'g'li	
Differences Between Professional and Amateur Boxing	273
Shuhrat Dilmuradov	
Лингводидактический потенциал интерактивного обучения в развитии речевой компетенции пятиклассников.....	277
Ергашева Эльвира Владимировна	
Теория, метод и профессиональное действие: пути модернизации дисциплины "Методика преподавания родного языка" в педагогическом вузе.....	281
Шоира Баймурадовна Бабаева	
Yozma nutq kompetensiyasini rivojlantirishga yo'naltirilgan kognitiv-grafomotor mashqlar tizimi	285
Rashidova Saida Ravshonbek qizi	
4-sinf o'qish savodxonligi darslarida o'quvchilarning ijodiy fikrlash qobiliyatini shakllantirishning pedagogik shart-sharoitlari	289
To'xtaxo'jayeva Shaxnoza Muhammadumar qizi	

Ingliz tilini o'qitishda formativ baholash tizimini takomillashtirishning pedagogik asoslari	294
<i>Allayarova Muhabbat Xudayarovna</i>	
Pedagogical Conditions for Establishing an Integrative Approach to Developing Students' Didactic Competence	300
<i>Orazova F. O.</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida empatik liderlikka asoslangan boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish	306
<i>Umarova Moxinur Shukuroxunovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachilarining pedagogik faoliyatini metodik loyihalashning zamonaviy holati va mavjud muammolari.....	312
<i>Temirova Shahloxon Xoshimjon qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida lingvistik tafakkurni rivojlantirishning kognitiv-lingvodidaktik asoslari	317
<i>Abdullayeva Dilovar Bahrullayevna</i>	
"Avesto" ta'limotida ma'naviy-axloqiy qarashlarning pedagogik xususiyatlari	321
<i>Aliyev Islambek Tursinbayevich, Ibragimova Farangiza Oybekjon qizi</i>	
O'quvchilarda milliy tuyg'ularni shakllantirishning ilmiy – pedagogik asoslari	326
<i>Begmatova Nasiba Safarbayevna</i>	
Fizikadan nostandart va olimpiada masalalarini yechish orqali o'quvchilarning muhandislik kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasi.....	330
<i>Jo'rayev Farxod Isroilovich</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda divergent-kasbiy fikrlash kompetensiyasini shakllantirishda kreativ yondashuvning didaktik imkoniyatlari.....	338
<i>Xolbo'tayeva Dilfuza Usmon qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida vaqtni boshqarish kompetensiyalarini shakllantirishda mustaqil ta'lim topshiriqlarining pedagogik imkoniyatlari.....	346
<i>Norova Nargiza Xalमत qizi</i>	
Katta yoshdagi ayollarda metabolik salomatlikni yaxshilashga yo'naltirilgan sog'lomlashtiruvchi jismoniy mashg'ulotlar metodikasi	350
<i>Ruziyeva Raxima Bobojonovna</i>	
Technology-Integrated English Writing Instruction: a Tpack-Based Approach to Competence Development.....	357
<i>Omonova Maftuna Shermatovna</i>	
Disleksiyali o'quvchilar bilan individual ishlashning psixologik-pedagogik asoslari	362
<i>Toshpo'latova Go'zal Fayzullo qizi</i>	
Maktab o'quvchilarini jismoniy va ma'naviy-axloqiy tarbiyalashda o'lkashunoslik-turistik faoliyatning integrativ pedagogik modeli (Qashqadaryo viloyati misolida).....	366
<i>Yodgorov Mansurjon Abduraximovich</i>	
Sun'iy intellekt texnologiyalaridan ingliz tili ta'limida foydalanishning ahamiyati	372
<i>Buriyeva Zarnigor Tolibjonovna</i>	
Ko'p qirrali figuralarni o'rgatishda raqamli platformalardan yoki dasturlardan o'rganish metodikasi	376
<i>Uraimova Durdona Baxodirjon qizi</i>	
O'zbekiston va Amerika Qo'shma Shtatlari ta'lim tizimida maktab boshqaruvining innovatsion mexanizmlarini qiyosiy tahlil qilish	381
<i>Jamolov Fazliddin Nuriddin o'g'li</i>	
Sun'iy intellektli o'quv vositalarini yaratuvchi ta'lim muhitlarining qiyosiy tahlili.....	387
<i>Sadikova Dilshoda Aminjon qizi</i>	
Bo'lajak maktabgacha ta'lim pedagoglarida mediatarbiya orqali tanqidiy fikrlashni rivojlantirish metodikasi...	392
<i>Umirzoqova Malika Mamadi qizi</i>	
Kasbiy ta'lim o'quvchilarining liderlik kompetentligini raqamli kollaborativ faoliyatda rivojlantirish bo'yicha xorijiy yondashuvlar.....	397
<i>Sanayeva Sogdiana Ziyadullayevna</i>	

Bo'lajak o'qituvchilarda raqamli ijodkorlikni shakllantirishning pedagogik shart-sharoitlari	403
<i>Sotbarova Dilfuza Ilhom qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ingliz tilida produktiv muloqot ko'nikmalarini akmeologik yondashuv va storytelling texnologiyasi asosida rivojlantirish metodikasini takomillashtirish.....	409
<i>Turdiyeva Feruza Sobirjon qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida individual yondashuvning yetishmasligi va ta'lim sifatiga ta'siri.....	417
<i>Xushnazarova Ma'mura Nodirovna, Mannopova Nilufar Ziyovuddin qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotida pedagogik baholash va psixologik tashxis: farqlanishi va tarbiyachi kasbiy vakolatining chegaralari	422
<i>Зайнутдинова Дилобар Нуритдиновна</i>	
Geometriya o'qitish metodikasini takomillashtirishda turk geometriyasi masalalarini yechish usullaridan foydalanishning ahamiyati.....	429
<i>Imomnazarova Nurjaxon Toktaboyevna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida inklyuziv ta'limni rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	436
<i>Otahanova Manzura G'ofurovna</i>	
Predikativlik - umumlingvistik qonuniyat (ingliz, fransuz va o'zbek tillari misolida).....	441
<i>Kurbanova Raxima Abdullayevna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalashning ahamiyati	450
<i>Eshmuratova Gauxar Maxsudovna</i>	
Badiiy matnlar asosida talabalarining lingvomadaniy kompetensiyasini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	455
<i>Ochilxonov Abduljalolxon Davron o'g'li</i>	
O'qituvchining kasbiy faoliyatida oilaviy omilning ijtimoiy-psixologik ahamiyati.....	461
<i>Turdimatova Elnoz Erkinjon qizi</i>	
Pedagogik amaliyot pedagogik otm talabasi uchun ijtimoiy, kasbiy moslashuv maktabi sifatida	465
<i>Choriyeva Mehribonu Baxtiyor qizi</i>	
Implementing Competency-Based Education (CBE) in English Language Teaching: Principles, Frameworks, and Performance-Based Assessment.....	470
<i>Erkinova Lutfiya Qudratovna</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarda kasbiy-pedagogik madaniyatni rivojlantirish texnologiyasi	474
<i>Giyasova Mushtariy Abdiganiyevna</i>	
Ta'lim samaradorligini ta'minlashda axborot ta'lim resurslari imkoniyatlari.....	477
<i>Qurbonova Nafisa Ilxom qizi, Meyliyeva Shahodat Ulug'bek qizi</i>	
Umumiy o'rta ta'lim maktablarida inklyuziv ta'limni tashkil etishning pedagogik shart-sharoitlari.....	481
<i>Umarova Marg'uba Ulug'bek qizi</i>	
Alaliyali bolalarda nutqkompetensiyasini rivojlantirishning neyrokognitiv multimodal texnologiyalari	484
<i>Usarova Madina Odil qizi</i>	
Raqamli avlodda "4K" kompetensiyalarini rivojlantirishda pedagogik-didaktik imkoniyatlari	489
<i>Haqnazarova Sarvina Kuvat qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida qat'iyatlilik, mas'uliyat, sabr-toqat, mustaqillik va maqsadga intiluvchanlikni tarbiyalash	492
<i>Ma'rufjonova Rohila Lutfulla qizi</i>	
Talabalarda sog'lom turmush tarzi va hayotiy ko'nikmalarni rivojlantirishning didaktik jihatlarini	497
<i>Otanazarova Anora Og'aboy qizi</i>	
Talabalar jismoniy faolligini oshirishda sog'lom turmush tarzi, motivatsiya va kompetensiyaviy yondashuvning integratsiyasi.....	502
<i>Sirojov Otajon Orifjonovich</i>	
Maktabda sport tadbirlarini tashkil qilish va o'tkazish texnologiyasi	507
<i>Urinova Firuza Azimovna</i>	
Katta yoshdagi ingliz tili o'rganuvchilarining kognitiv kompetensiyalarini rivojlantirishga yo'naltirilgan individual ta'lim trayektoriyalarini loyihalashning nazariy-metodik asoslari	512
<i>Yoqubjanova Diyora Dilshodbek qizi</i>	

Ta'lim platformalaridan foydalanish asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining funksional savodxonligini rivojlantirish imkoniyatlari.....	518
Oynabekova Sojida Akbar qizi	
Shaxsga yo'naltirilgan o'qitish tizimida pedagogik monitoringning tarkibiy tuzilmasi va mazmunini takomillashtirish.....	524
Choriyeva Z. T., Tog'ayeva Shahrizoda	
Maxsus pedagogika fanlarida nazariya va amaliyot uyg'unligini ta'minlash usullari hamda texnologiyalari...	529
Maqsudova Nodira Alijonovna	
Nutqida nuqsoni bo'lgan bolalarning bog'langan nutqini rivojlantirishda kreativ storytelling texnologiyasidan foydalanish.....	534
Keldiyarova Vazira Botirovna	
Ta'lim tizimida iqtisodiy savodxonlikni rivojlantirishning nazariy-tarixiy evolyutsiyasi va metodologik asoslari.....	540
Sharipova Go'zal Jumanazar qizi	
Bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarida kreativlikni rivojlantirish samaradorligi	544
Soliyeva Shoir Abdurashitovna	
Talabalarning psixoemotsional barqarorligini ta'minlovchi hissiyotlarni boshqarish mexanizmlari	552
Musinova Nozira Mirzadjanovna	
Ta'lim tizimini boshqarishda boshqaruv tamoyillarining o'rni va ahamiyati	557
Rajabova Nargiza Ahmadovna	
Alfa avlodida qadriyatlar rivojlanishida sun'iy intellekt vositalaridan foydalanishning ijobiy va salbiy jihatlari	563
Jo'rayeva Difuza Abdug'aniyevna	
Boshlang'ich ta'limda kreativ fikrlashni rivojlantirishning innovatsion pedagogik texnologiyalari	569
Jumayeva Muxlisa Shokir qizi	
Tarkibida azot, oltingugurt va fosfor saqlagan ligandlarda silikagel matritsasiga nokovalent immobillangan 3d-metallar kompleks birikmalari sintezi	575
Xudoyorova Nilufar Qaxramon qizi	

BOSHLANG'ICH TA'LIMDA KREATIV FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISHNING INNOVATSION PEDAGOGIK TEKNOLOGIYALARI

Jumayeva Muxlisa Shokir qizi

Qarshi xalqaro universiteti

Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrası PhD, v.b. dotsenti

ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-0081-4783>

Annotatsiya: Mazkur maqolada boshlang'ich ta'lim jarayonida o'quvchilarning kreativ fikrlashini rivojlantirishning innovatsion pedagogik texnologiyalari ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotda kreativ fikrlash, innovatsion pedagogik texnologiyalar va boshlang'ich ta'lim tushunchalarining pedagogik mazmuni, ularning o'zaro integratsiyasi hamda zamonaviy ta'lim paradigmaları doirasidagi ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, kompetensiyaviy, shaxsga yo'naltirilgan, konstruktivistik va faoliyatga asoslangan yondashuvlar asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarida mustaqil fikrlash, muammoli vaziyatlarni tahlil qilish, noodatiy yechimlar topish, g'oyalarni ilgari surish va ijodiy yondashuv ko'nikmalarini rivojlantirish mexanizmlari asoslab berilgan. Innovatsion pedagogik texnologiyalarning ta'lim jarayoniga integratsiyasi orqali o'quvchilarning bilish faolligi, tashabbuskorligi va ijodiy salohiyatini oshirish imkoniyatlari ochib berilgan.

Kalit so'zlar: kreativ fikrlash, boshlang'ich ta'lim, innovatsion pedagogik texnologiyalar, ijodiy tafakkur, kreativ kompetensiya, boshlang'ich sinf o'quvchilari, kompetensiyaviy yondashuv, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, muammoli ta'lim, pedagogik innovatsiyalar.

Abstract: This article provides a scientific and theoretical analysis of innovative pedagogical technologies for developing students' creative thinking in the process of primary education. The study explores the pedagogical content of the concepts of "creative thinking," "innovative pedagogical technologies," and "primary education," as well as their integration and significance within contemporary educational paradigms. Furthermore, based on competency-based, learner-centered, constructivist, and activity-based approaches, the mechanisms for developing primary school students' abilities in independent thinking, analyzing problem situations, finding non-standard solutions, generating ideas, and applying creative approaches are substantiated. The article also highlights the potential of integrating innovative pedagogical technologies into the educational process to enhance students' cognitive activity, initiative, and creative potential.

Key words: creative thinking, primary education, innovative pedagogical technologies, creative cognition, creative competence, primary school students, competency-based approach, learner-centered education, problem-based learning, pedagogical innovations.

Аннотация: В данной статье проводится научно-теоретический анализ инновационных педагогических технологий развития креативного мышления учащихся в процессе начального образования. В исследовании раскрывается педагогическое содержание понятий "креативное мышление", "инновационные педагогические технологии" и "начальное образование", рассматривается их взаимная интеграция и значение в рамках современных образовательных парадигм. Кроме того, на основе компетентностного, личностно-ориентированного, конструктивистского и деятельностного подходов обосновываются механизмы развития у учащихся начальных классов навыков самостоятельного мышления, анализа проблемных ситуаций, поиска нестандартных решений, выдвижения идей и творческого подхода. Раскрываются возможности повышения познавательной активности, инициативности и творческого потенциала учащихся посредством интеграции инновационных педагогических технологий в образовательный процесс.

Ключевые слова: креативное мышление, начальное образование, инновационные педагогические технологии, творческое мышление, креативная компетентность, учащиеся начальных классов, компетентностный подход, личностно-ориентированное обучение, проблемное обучение, педагогические инновации.

KIRISH

Bugungi globallashuv va raqamli transformatsiya sharoitida ta'lim tizimining asosiy vazifalaridan biri o'quvchilarga tayyor bilimlarni yetkazish bilan cheklanib qolmasdan, ularning mustaqil fikrlashi, muammoli vaziyatlarni tahlil qilishi, yangi g'oyalarni ilgari surishi va nostandart yechimlar topishi uchun zarur intellektual va

ijodiy imkoniyatlarni shakllantirishdan iborat. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim bosqichi shaxsning bilishga bo'lgan qiziqishi, tasavvuri, kuzatuvchanligi, savol berish faolligi va mustaqil fikrlash ko'nikmalari jadal rivojlanadigan muhim davr hisoblanadi. Shu sababli mazkur bosqichda kreativ fikrlashni rivojlantirish masalasi zamonaviy pedagogikaning dolzarb yo'nalishlaridan biriga aylanmoqda.

Xalqaro ta'lim tadqiqotlarida ham o'quvchilarning yuqori darajadagi fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishga tobora katta e'tibor qaratilmoqda. Xususan, OECDning PISA tadqiqotlari o'quvchilarning bilimni shunchaki eslab qolishi emas, balki uni yangi vaziyatlarda qo'llashi, muammolarni hal qilishi va turli g'oyalarni ishlab chiqish qobiliyatini baholashga yo'naltirilgan. PISA 2022 doirasida kreativ fikrlash alohida innovatsion baholash yo'nalishi sifatida kiritilib, o'quvchining turli g'oyalarni yaratishi, ularni takomillashtirishi va original yechimlarni ishlab chiqishi kabi jihatlariga e'tibor qaratildi^[1]. Bu holat ta'lim jarayonida kreativ fikrlashni maqsadli va tizimli ravishda rivojlantirish zaruratini yanada kuchaytiradi.

Kreativ fikrlashni shakllantirish, avvalo, ta'lim mazmuni va pedagogik jarayonni tashkil etish usullarini qayta ko'rib chiqishni talab etadi. An'anaviy reproduktiv ta'limda o'quvchi ko'pincha tayyor ma'lumotni o'zlashtiruvchi subyekt sifatida namoyon bo'lsa, zamonaviy innovatsion ta'lim texnologiyalarida u g'oya yaratuvchi, muammoni aniqlovchi, qaror qabul qiluvchi va o'z faoliyatini baholovchi faol subyekt sifatida qaraladi. Shu nuqtayi nazardan, muammoli ta'lim, loyiha asosida o'qitish, tadqiqotga asoslangan ta'lim, STEAM yondashuvi, dizayn fikrlash, "aqliiy hujum", SCAMPER, keys-stadi hamda hamkorlikda o'qitish kabi texnologiyalar boshlang'ich sinf o'quvchilarining kreativ imkoniyatlarini faollashtirish uchun muhim pedagogik vosita bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Bugungi kunda kreativ fikrlash tushunchasi faqat badiiy yoki ijodiy faoliyat bilan chegaralanmaydi. U muammoga turli nuqtayi nazardan qarash, bir nechta g'oyalarni ishlab chiqish, mavjud bilimlarni yangi vaziyatga ko'chirish, noodatiy aloqalarni aniqlash va yangi yechimlarni taklif qilish kabi yuqori darajadagi fikrlash jarayonlarini ham qamrab oladi. Demak, boshlang'ich ta'limda kreativ fikrlashni rivojlantirish matematika, ona tili, o'qish savodxonligi, tabiiy fanlar va boshqa fanlarni o'qitish jarayonining tarkibiy qismi sifatida qaralishi lozim. Masalan, matematik masalaning faqat bitta javobini topishdan ko'ra, "ushbu masalani yana qanday usulda yechish mumkin?", matnni o'qishdan keyin esa "qahramon o'rnida bo'lganingizda qanday qaror qabul qilgan bo'lardingiz?" kabi ochiq topshiriqlardan foydalanish o'quvchini divergent fikrlashga undaydi.

O'zbekiston ta'lim tizimida ham ta'lim sifatini oshirish, zamonaviy kompetensiyalarni shakllantirish, o'quvchilarning mustaqil va ijodiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish masalalariga alohida e'tibor qaratilmoqda.

Shu bilan birga, amaliyotda kreativ fikrlashni rivojlantirishga qaratilgan texnologiyalardan foydalanish har doim ham tizimli xarakterga ega emas. Ayrim hollarda innovatsion metodlar faqat darsning qiziqarli o'tishini ta'minlovchi vosita sifatida qo'llanib, ularning o'quvchining kreativ kompetensiyasiga ta'siri, topshiriqlarning murakkablik darajasi va natijalarni baholash mezonlari yetarlicha hisobga olinmaydi. Bu esa innovatsion pedagogik texnologiyalarni shunchaki metodlar majmuasi sifatida emas, balki aniq pedagogik maqsad, mazmun, metod, vosita, faoliyat va baholash komponentlarini o'zaro bog'lovchi yaxlit tizim sifatida tashkil etish zaruratini yuzaga keltiradi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Boshlang'ich ta'lim jarayonida o'quvchilarning kreativ fikrlashini rivojlantirish masalasi zamonaviy pedagogika, psixologiya va metodika fanlarining eng dolzarb yo'nalishlaridan biri bo'lib, u ko'plab xorijiy va mahalliy tadqiqotchilarning ilmiy ishlarida o'z aksini topgan. Kreativlik va tafakkur nazariyasining fundamental asoslari xorijiy olimlar tomonidan chuqur o'rganilgan. Jumladan, J. Gilford o'zining intellekt nazariyasida divergent (tarqoq) fikrlashning ijodiy qobiliyatlarni shakllantirishdagi hal qiluvchi rolini ilmiy jihatdan asoslab bergan.

T. Amabile esa shaxsning kreativ faoliyat ko'rsatishida ichki motivatsiya, ijodiy ko'nikmalar va ijtimoiy-pedagogik muhitning o'zaro ta'sirini ochib bergan. Shuningdek, M. A. Runco va G. J. Jaeger o'zlarining qo'shma tadqiqotlarida kreativlikning standart ta'rifini shakllantirib, uni yangilik va foydalilik mezonlari asosida baholash zarurligini ta'kidlaganlar.

Xalqaro miqyosda ta'lim sifatini baholash dasturlari, jumladan, OECD tomonidan tashkil etiladigan PISA tadqiqotlarida o'quvchilarning faqat tayyor bilimlarni o'zlashtirishi emas, balki ularni yangi vaziyatlarda qo'llashi, murakkab muammolarni hal qilishi va original g'oyalarni ishlab chiqish qobiliyatini baholashga alohida e'tibor qaratilmoqda. PISA 2022 tadqiqot va tahliliy mezonlarida kreativ fikrlash alohida innovatsion yo'nalish sifatida kiritilib, o'quvchining turli g'oyalarni yaratishi va ularni takomillashtirishi zamonaviy ta'limning muhim ko'rsatkichi sifatida e'tirof etilgan. Respublikamizda ham boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijodiy va kreativ salohiyatini oshirish, shuningdek, bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlash yo'nalishida salmoqli ilmiy-tadqiqot ishlari olib borilgan. Jumladan, U. Sh. Yaxyayeva boshlang'ich sinf o'quvchilari kreativ tafakkurini rivojlantirishning pedagogik-psixologik omillarini maxsus tadqiq etgan.

M. A. Abdulboriyeva o'z ilmiy ishida boshlang'ich sinflarda kreativ fikrlashni rivojlantirishni STEM (STEAM) yondashuviga asoslangan holda amalga oshirish masalalarini yoritgan. B. B. Isxakov va S. Karimbayevaning

o'quv-uslubiy majmualarida kreativ fikrlashni shakllantirishning amaliy texnologiyalari bayon etilgan bo'lsa, D. N. Taylakova tomonidan yaratilgan darsliklarda kreativ pedagogikaning nazariy va amaliy asoslari keng ochib berilgan. Shuningdek, N. I. Raxmatova bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida kreativ fikrlashni rivojlantirishning psixologik jihatlarini tadqiq qilgan.

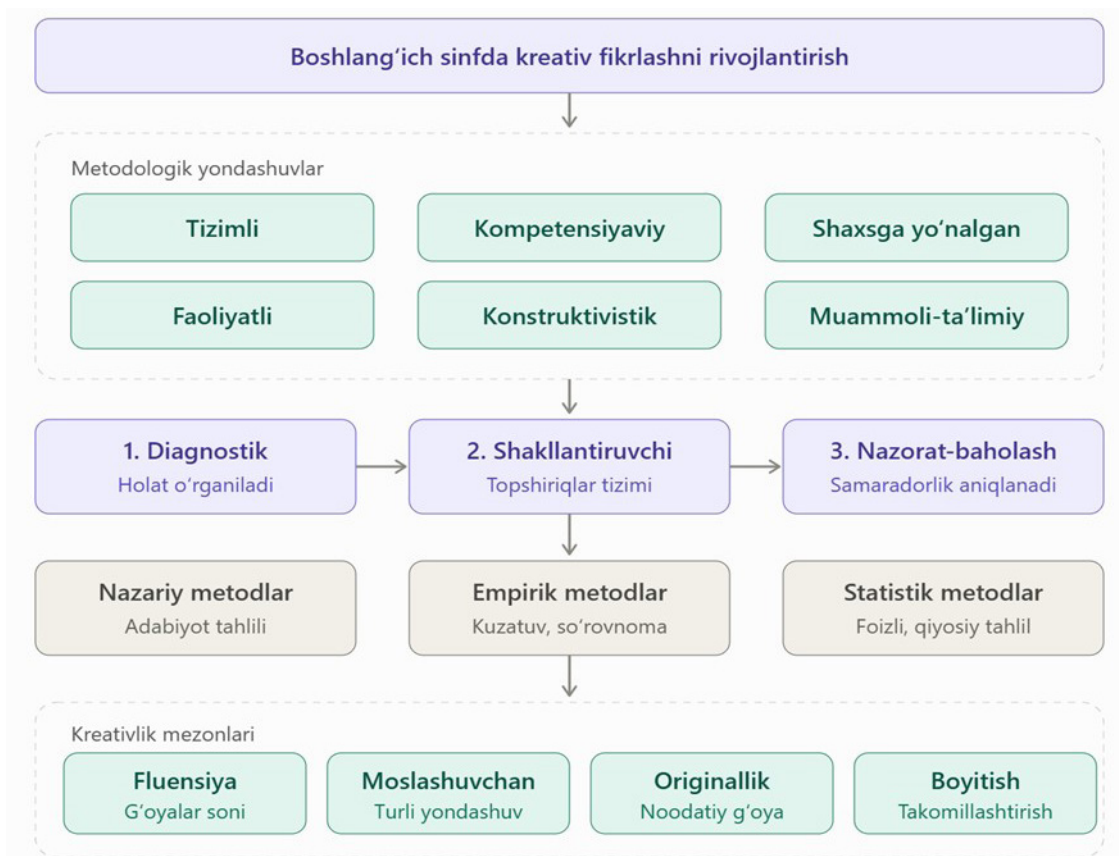
O'tkazilgan adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, mavjud ilmiy manbalarda kreativ fikrlashning nazariy-metodik va psixologik asoslari yetarlicha yoritilgan bo'lsa-da, boshlang'ich ta'limda zamonaviy innovatsion pedagogik texnologiyalarni tizimli integratsiya qilish va ularning o'quvchilar kreativ kompetensiyasiga ta'sirini baholash mexanizmlarini yanada takomillashtirish masalalari kompleks tarzda tadqiq etilishini taqozo etadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotning metodologik asosini boshlang'ich ta'lim jarayonida o'quvchilarning kreativ fikrlashini rivojlantirishga yo'naltirilgan zamonaviy pedagogik qarashlar, innovatsion ta'lim konsepsiyalari hamda shaxsning intellektual va ijodiy salohiyatini rivojlantirish tamoyillari tashkil etadi. Tadqiqotda kreativ fikrlash o'quvchining faqat ijodiy faoliyat bilan bog'liq qobiliyati sifatida emas, balki muammoni anglash, turli g'oyalarni ilgari surish, mavjud bilimlarni yangi vaziyatlarda qo'llash, muqobil yechimlarni izlash, fikrlarni takomillashtirish va o'z qarorini asoslash imkonini beruvchi kompleks fikrlash kompetensiyasi sifatida talqin qilindi.

Tadqiqotning metodologik asosida tizimli, kompetensiyaviy, shaxsga yo'naltirilgan, faoliyatga asoslangan, konstruktivistik va muammoli-ta'limiy yondashuvlar uyg'unlashtirildi. Tizimli yondashuv asosida kreativ fikrlashni rivojlantirish jarayoni o'zaro bog'liq bo'lgan maqsad, mazmun, metod, vosita, pedagogik shart-sharoit, o'quv faoliyati va baholash komponentlaridan tashkil topgan yaxlit pedagogik tizim sifatida qaraldi. Mazkur yondashuv innovatsion pedagogik texnologiyalarni alohida metodlar yig'indisi sifatida emas, balki yagona pedagogik maqsadga xizmat qiluvchi o'zaro bog'liq elementlar majmuasi sifatida tadqiq etish imkonini berdi.

Kompetensiyaviy yondashuv o'quvchilarning kreativ fikrlashini amaliy faoliyat bilan bog'lashga xizmat qildi. Ushbu yondashuv asosida o'quvchining bilimni egallashi bilan bir qatorda, undan nostandart vaziyatlarda foydalanishi, muammoli topshiriqlarni mustaqil hal qilishi, bir nechta variantlarni taqqoslashi, eng maqbul yechimni tanlashi va o'z fikrini dalillar asosida himoya qilishi muhim natija sifatida belgilandi. Shu jihatdan kreativ fikrlash ta'lim natijasining alohida elementi emas, balki boshqa fan va kompetensiyalarni o'zlashtirishni qo'llab-quvvatlovchi universal ko'nikma sifatida qaraldi.

1-rasm: Boshlang'ich sinfda kreativ fikrlashni rivojlantirish

Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv o'quvchilarning individual qiziqishlari, bilish imkoniyatlari, tajribasi va ijodiy salohiyatini hisobga olishni nazarda tutdi. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining kreativ imkoniyatlari bir xil darajada namoyon bo'lmasligi sababli topshiriqlarni differensiallashtirish, tanlash imkoniyatini berish, individual fikrni qo'llab-quvvatlash va xatoni jazolash emas, balki yangi yechim izlash jarayonining tabiiy qismi sifatida qabul qilish muhim metodik shart sifatida belgilandi. Faoliyatga asoslangan yondashuv doirasida kreativ fikrlashni tayyor holda shakllantirish mumkin emasligi, u faol amaliy va intellektual faoliyat jarayonida rivojlanishi haqidagi metodologik qarashga tayanildi. Shu sababli o'quvchilarni izlanish, tajriba o'tkazish, savol berish, muammoni hal qilish, loyihalash, modellashtirish, muhokama qilish va o'z faoliyati natijasini baholashga jalb etuvchi topshiriqlarga ustuvor ahamiyat berildi. Tadqiqotning muhim metodologik yo'nalishlaridan biri konstruktivistik yondashuv bo'lib, unga ko'ra o'quvchi bilimni tayyor shaklda qabul qiluvchi emas, balki o'zining oldingi bilimlari va tajribasi asosida faol ravishda shakllantiruvchi subyekt sifatida namoyon bo'ladi. Shu nuqtayi nazardan, boshlang'ich ta'limda ochiq savollar, muammoli vaziyatlar, "Agar... bo'lsa, nima sodir bo'ladi?", "Boshqa qanday yo'l bilan yechish mumkin?", "Nima uchun bunday deb o'ylaysiz?" kabi savollar hamda bir nechta javobga ega topshiriqlardan foydalanish kreativ fikrlashni faollashtiruvchi metodik vosita sifatida qaraldi.

Tadqiqot uch asosiy bosqichda tashkil etilishi metodik jihatdan maqsadga muvofiq deb belgilandi.

Birinchi - diagnostik-tahliliy bosqichda boshlang'ich sinf o'quvchilarining kreativ fikrlash holati, mavjud pedagogik amaliyot va o'qituvchilarning innovatsion texnologiyalardan foydalanish tajribasi o'rganildi.

Ikkinchi - shakllantiruvchi bosqichda kreativ fikrlashni rivojlantirishga yo'naltirilgan innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida topshiriqlar va faoliyatlar tizimi ishlab chiqildi hamda ta'lim jarayoniga tatbiq etildi.

Uchinchi - nazorat-baholash bosqichida qo'llanilgan pedagogik texnologiyalarning samaradorligi dastlabki va yakuniy diagnostika natijalarini taqqoslash asosida aniqlandi.

Tadqiqotda nazariy, empirik va statistik tahlil metodlari kompleks ravishda qo'llanildi. Nazariy metodlar tarkibida ilmiy-pedagogik, psixologik va metodik adabiyotlarni o'rganish, tahlil qilish, taqqoslash, umumlash-tirish, tizimlashtirish, tasniflash va ilmiy sintez qilish usullaridan foydalanildi. Mazkur metodlar orqali kreativ fikrlashning mohiyati, tarkibiy komponentlari, rivojlanish omillari hamda innovatsion pedagogik texnologiyalarning didaktik imkoniyatlari aniqlashtirildi.

Kreativ fikrlash darajasini aniqlashda g'oyalar fluensiyasi, fikrlar moslashuvchanligi, originallik va g'oyalarni takomillashtirish kabi mezonlarga e'tibor qaratildi. Fluensiya o'quvchining ma'lum vaqt davomida bir nechta g'oya yoki yechimlarni ilgari surish qobiliyatini; moslashuvchanlik turli kategoriyalar va yondashuvlar asosida fikrlay olish imkoniyatini; originallik odatiy javoblardan farqli va noodatiy g'oyalarni taklif etishni; g'oyani takomil-lashtirish esa mavjud fikrni rivojlantirish, unga yangi elementlar qo'shish va amaliy jihatdan boyitishni anglatadi. Mazkur mezonlarni boshlang'ich ta'lim sharoitida aniqlash uchun o'quvchilarga ochiq turdagi savollar, bir nechta yechimga ega matematik topshiriqlar, davom ettirilishi mumkin bo'lgan hikoyalar, rasm asosida turli vaziyatlarni yaratish, predmetlardan noodatiy foydalanish yo'llarini topish, muammoli vaziyatlarga yechim taklif qilish va kichik loyihalar ishlab chiqish kabi topshiriqlar berilishi nazarda tutildi. Bunday topshiriqlar o'quvchining faqat to'g'ri javobni topish qobiliyatini emas, balki fikrlar xilma-xilligi va ijodiy yondashuvini ham aniqlash imkonini beradi.

Tadqiqotda kreativ fikrlashni rivojlantirish vositasi sifatida muammoli ta'lim, loyiha asosida o'qitish, STEAM yondashuvi, dizayn fikrlash, SCAMPER, "Aqliy hujum", "6 ta fikrlash shlyapasi", keys-stadi, klaster, konseptual xarita va hamkorlikda o'qitish texnologiyalari tahlil qilindi. Ularning har biri o'quvchilarning kreativ faoliyatini turli mexanizmlar orqali qo'llab-quvvatlaydi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Masalan, "Aqliy hujum" qisqa vaqt ichida ko'plab g'oyalarni ishlab chiqishga, SCAMPER mavjud obyekt yoki g'oyani o'zgartirish orqali yangi variantlar yaratishga, dizayn fikrlash esa muammoni aniqlashdan boshlab yechimni ishlab chiqish va sinovdan o'tkazishgacha bo'lgan ijodiy jarayonni tashkil etishga imkon beradi. Inno-vatsion texnologiyalarni tanlashda ularning o'quvchining faol ishtirokini ta'minlashi, ochiq fikrlashga undashi, mustaqil qaror qabul qilish imkoniyatini yaratishi, bir nechta yechimlarni ishlab chiqishga sharoit yaratishi va o'quv faoliyatini real hayotiy vaziyatlar bilan bog'lashi asosiy mezonlar sifatida belgilandi. Shu bilan birga, boshlang'ich sinf o'quvchilarining yosh va psixologik xususiyatlari hisobga olinib, topshiriqlarning murakkablik dara-jasi bosqichma-bosqich oshirib borilishi nazarda tutildi.

Boshlang'ich ta'limda kreativ fikrlashni rivojlantirish masalasi zamonaviy ta'limning o'quvchidan faqat bilimlarni o'zlashtirishni emas, balki ularni yangi vaziyatlarda qo'llash, mustaqil xulosa chiqarish va muammo-larga turli nuqtayi nazardan yondashishni talab etishi bilan bevosita bog'liq. Tadqiqot davomida aniqlangan nazariy va metodik jihatlar shuni ko'rsatadiki, kreativ fikrlashni rivojlantirish samaradorligi ko'p jihatdan ta'lim

jarayonida o'quvchining qanchalik faol fikrlash subyekti sifatida ishtirok etishiga bog'liq. Shu sababli innovatsion pedagogik texnologiyalarni tanlashda ularning tashqi jihatdan "yangiligi" emas, balki o'quvchini fikrlash, izlanish va yangi g'oya yaratishga qanchalik undashi asosiy mezon bo'lishi lozim.

Tadqiqot natijalari kreativ fikrlashni rivojlantirishda muammoli vaziyatlar va ochiq turdagi topshiriqlarning alohida pedagogik ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatadi. An'anaviy yopiq topshiriqlarda odatda yagona to'g'ri javobni topish talab etilsa, ochiq topshiriqlar o'quvchiga bir nechta variantni taklif qilish, o'z fikrini asoslash va muammoni turli yo'llar orqali hal qilish imkonini beradi. Masalan, matematik masalani faqat bitta algoritm asosida yechish o'rniga, "Masalani yana qanday usulda yechish mumkin?", "Agar shartning bir qismi o'zgartirilsa, javob qanday o'zgaradi?" kabi savollardan foydalanish o'quvchining fikrlash doirasini kengaytiradi. Muhokama natijalari shuni ko'rsatadiki, SCAMPER, "Aqliy hujum", "6 ta fikrlash shlyapasi", loyiha asosida o'qitish va dizayn fikrlash kabi texnologiyalarning pedagogik qiymati ularning o'quvchini tayyor javobni qabul qilishdan ko'ra, yangi g'oya ishlab chiqishga jalb etishida namoyon bo'ladi. Masalan, SCAMPER texnologiyasi orqali o'quvchilar mavjud predmet, hodisa yoki g'oyani almashtirish, birlashtirish, moslashtirish, o'zgartirish yoki boshqa maqsadda qo'llash imkoniyatlarini izlaydi. Bu esa kreativ fikrlashning moslashuvchanlik va originallik komponentlarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

BOSHLANG'ICH TA'LIMDA KREATIV FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISHDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALAR			
TEKNOLOGIYA NOMI	ASOSIY MAZMUNI VA MEKANIZMI	BOSHLANG'ICH SINFDAGI AMALIY MISOL / FAOLIYAT	RIVOJLANTIRADIGAN KREATIV KOMPLEMENTI
SCAMPER	Mavjud g'oya yoki narsani almashtirish, birlashtirish, o'zgartirish	"Oddiy qalamni qanday yangi va foydali buyumga aylantirish mumkin?"	Originallik va egiluvchanlik
LOYIHA ASOSIDA O'QITISH	Muammoni aniqlash, ma'lumot yig'ish va yakuniy amaliy mahsulot yaratish.	"Mening ekologik maktabim" yoki "Suvni tejash yo'llari" kichik loyihasi	Kompleks tadqiqotchilik va hamkorlik
STEAM YONDASHUVI	Fanlararo integratsiya (Matematika, Tabiiy fan, Muhandislik, San'at)	Oddiy ko'priq modeli yoki harakatlanuvchi mexanizmni loyihalashi	Tizimli va konstruktorlik tafakkuri
DIZAYN FIKRLASH	Inson ehtiyojlaridan kelib chiqib muammoni hal qilish va prototip yaratish	"Sinonimlar/qulay o'quv quroli dizayni" ustida ishlash va uni takomillashtirish	G'oyani takomillashtirish va empatiya

2-rasm: Boshlang'ich ta'limda kreativ fikrlashni rivojlantirishda innovatsion texnologiyalar

Loyiha asosida o'qitish esa kreativ fikrlashni real faoliyat bilan bog'lash imkonini beradi. Boshlang'ich sinf o'quvchilariga "Mening ekologik maktabim", "Kelajakdagi sinfxona", "Suvni tejash yo'llari", "Kitobning yangi dizayni" kabi kichik loyihalarni taklif etish orqali ular muammoni aniqlash, ma'lumot to'plash, g'oya ishlab chiqish, uni amaliy shaklga keltirish va natijani taqdim etish bosqichlaridan o'tadi. Bunday faoliyat kreativ fikrlash bilan bir qatorda kommunikativ, hamkorlik va tadqiqotchilik ko'nikmalarining ham rivojlanishiga sharoit yaratadi. Tadqiqotda muhim jihatlardan biri sifatida STEAM yondashuvining integrativ imkoniyatlari ham namoyon bo'ladi. STEAM ta'limi fanlararo bog'liqlik asosida bilimlarni amaliy vazifalar bilan birlashtirishi sababli, o'quvchiga bitta muammoni turli fanlar nuqtayi nazaridan ko'rib chiqish imkonini beradi. Masalan, boshlang'ich sinf o'quvchilariga oddiy ko'priq modelini yaratish topshirig'i berilganda, ular matematik hisob-kitob, tabiiy fanlar bo'yicha bilim, konstruksiyalash, tasviriy faoliyat va ijodiy fikrlash elementlarini birgalikda qo'llaydi. Natijada kreativ fikrlash alohida mashq emas, balki kompleks faoliyat jarayonida shakllanadi.

Biroq innovatsion pedagogik texnologiyalarni boshlang'ich ta'limga joriy etishda ayrim muammolar va cheklolvar mavjud. Jumladan, o'qituvchilarning innovatsion texnologiyalarni metodik jihatdan yetarli darajada o'zlashtirmaganligi, dars vaqtining cheklanganligi, o'quvchilar o'rtasidagi individual farqlar, katta sinf tarkibi, ta'lim resurslarining yetishmasligi hamda innovatsion faoliyat natijalarini baholash mezonlarining aniq belgilanmaganligi kutilgan natijaga erishishni qiyinlashtirishi mumkin. Shu sababli innovatsion texnologiyalarni amaliyotga joriy etish bir martalik metodik tadbir emas, balki o'qituvchining metodik kompetensiyasini bosqichma-bosqich rivojlantirishni talab qiluvchi tizimli jarayon sifatida qaralishi lozim.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'tkazilgan nazariy tahlil va metodik umumlashtirishlar asosida boshlang'ich ta'limda kreativ fikrlashni rivojlantirish zamonaviy ta'lim jarayonining muhim strategik yo'nalishlaridan biri ekanligi aniqlandi. Kreativ fikrlash o'quvchining faqat ijodiy topshiriqlarni bajarish qobiliyati emas, balki muammoli vaziyatlarni tahlil qilish, turli g'oyalarni ilgari surish, muqobil yechimlarni izlash, mavjud bilimlarni yangi sharoitlarda qo'llash va o'z fikrini asoslash kabi kompleks intellektual faoliyatni qamrab oladi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, boshlang'ich ta'lim jarayonida kompetensiyaviy, shaxsga yo'naltirilgan, konstruktivistik, faoliyatga asoslangan va tizimli yondashuvlarning uyg'unligi kreativ fikrlashni rivojlantirish uchun samarali metodologik asos bo'lib xizmat qiladi. Mazkur yondashuvlar o'quvchini tayyor bilimlarni o'zlashtiruvchi subyekt sifatida emas, balki ta'lim jarayonida faol ishtirok etuvchi, mustaqil fikrlovchi va yangi g'oyalarni yaratuvchi shaxs sifatida shakllantirishga imkon beradi. Innovatsion pedagogik texnologiyalarni tahlil qilish natijasida muammoli ta'lim, loyiha asosida o'qitish, STEAM yondashuvi, dizayn fikrlash, SCAMPER, "Aqliy hujum", "6 ta fikrlash shlyapasi", keys-stadi va hamkorlikda o'qitish kabi texnologiyalar boshlang'ich sinf o'quvchilarining kreativ faoliyatini faollashtirish uchun katta pedagogik imkoniyatlarga ega ekanligi aniqlandi. Ularning samaradorligi, avvalo, o'quvchini bir nechta yechimlarni izlash, fikrlarni taqqoslash, noodatiy g'oyalarni ilgari surish va mavjud yechimlarni takomillashtirishga yo'naltirishi bilan belgilanadi.

Shuningdek, kreativ fikrlashni rivojlantirish jarayonida ochiq turdagi, muammoli va hayotiy vaziyatlarga asoslangan topshiriqlardan foydalanish muhim ahamiyatga ega. Bunday topshiriqlar o'quvchilarning fikrlash moslashuvchanligi, g'oyalar fluensiyasi, originalligi va ijodiy yechimlarni takomillashtirish qobiliyatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, kreativ fikrlashni baholashda faqat yakuniy javobni emas, balki o'quvchining fikrlash jarayoni, g'oyalar xilma-xilligi va ularni asoslash qobiliyatini ham hisobga olish zarur.

Tadqiqotda o'qituvchining roli ham alohida ahamiyatga ega ekanligi asoslandi. Innovatsion texnologiyalarning o'zi kreativ fikrlashni avtomatik ravishda shakllantirmaydi. Ularning pedagogik samaradorligi o'qituvchining metodik tayyorgarligi, ijodiy va psixologik jihatdan qulay ta'lim muhitini yaratishi, o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olishi hamda xatolarni rivojlanish imkoniyati sifatida qabul qilishi bilan chambarchas bog'liq.

Shu asosda boshlang'ich ta'limda kreativ fikrlashni rivojlantirishning samarali modeli "muammo - izlanish - g'oya - yechim - takomillashtirish - refleksiya" izchilligida tashkil etilishi maqsadga muvofiq. Mazkur ketma-ketlik o'quvchini muammoni anglashdan boshlab mustaqil g'oya yaratish, uni amaliy jihatdan sinash va o'z faoliyatini tahlil qilishgacha bo'lgan yaxlit ijodiy jarayonga jalb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. OECD. PISA 2022 Assessment and Analytical Framework: Mathematics, Reading, Science and Creative Thinking. Paris: OECD Publishing, 2023.
2. Guilford, J. P. The Nature of Human Intelligence. New York: McGraw-Hill, 1967.
3. Amabile, T. M. Creativity in Context: Update to the Social Psychology of Creativity. Boulder, CO: Westview Press, 1996.
4. Yaxyayeva, U. Sh. Boshlang'ich sinf o'quvchilari kreativ tafakkurini rivojlantirishning pedagogik-psixologik omillari. Pedagogika fanlari bo'yicha avtoreferat. Toshkent, 2024.
5. Abdulboriyeva, M. A. Boshlang'ich sinflarda kreativ fikrlashni rivojlantirish (STEM yondashuviga asoslangan holda). Pedagogika fanlari bo'yicha avtoreferat. Toshkent, 2025.
6. Isxakov, B. B., Karimbayeva, S. Kreativ fikrlash. O'quv-uslubiy majmua. Toshkent, 2023.
7. Taylakova, D. N. Kreativ pedagogika. 1-qism. Darslik. Toshkent, 2026.
8. Raxmatova, N. I. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida kreativ fikrlashni rivojlantirishning psixologik jihatlari. Pedagogika fanlari bo'yicha avtoreferat. Toshkent, 2025.
9. Runco, M. A., Jaeger, G. J. The Standard Definition of Creativity. Creativity Research Journal. 2012. Vol. 24, No. 1. P. 92-96.
10. O'zbekiston Respublikasi. "Ta'lim to'g'risida"gi Qonun. O'RQ-637-son, 23.09.2020.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №10(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.